

*Нечипорук К. О.,
аспірант кафедри конституційного права
та порівняльного правознавства
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

ПОРЯДОК В'ЇЗДУ ТА ПЕРЕБУВАННЯ ЗАКОРДОННОГО УКРАЇНЦЯ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

Анотація. Статтю присвячено проблематиці порядку в'їзду та перебування закордонного українця на території України. Проаналізовано порядок в'їзду та перебування закордонного українця на території України. Визначено основні перспективи розвитку порядку в'їзду та перебування закордонного українця на території України.

Ключові слова: права людини, закордонні українці, правовий статус закордонних українців, посвідчення закордонного українця, порядку в'їзду та перебування закордонного українця на території України.

Постановка проблеми. У контексті розвитку України як правової і демократичної держави, еволюції прав людини, розвитку громадянського суспільства, еволюції правового статусу закордонних українців, міграційних процесів, потреби захисту прав закордонних українців, важливе значення має дослідження проблематики порядку в'їзду та перебування закордонного українця на території України.

Актуальність теми дослідження. Дослідження проблематики порядку в'їзду та перебування закордонного українця на території України має важливе практичне значення для подальшого вдосконалення законодавства України про закордонних українців, а також для вдосконалення правозастосовної практики у цій сфері. Внаслідок цього дослідження проблематики порядку в'їзду та перебування закордонного українця на території України є важливим для розвитку науки конституційного права. Саме тому, автор доповіді ставить за мету охарактеризувати порядок в'їзду та перебування закордонного українця на території України. Завданнями даної доповіді є: проаналізувати порядок в'їзду та перебування закордонного українця на території України; визначити основні перспективи розвитку порядку в'їзду та перебування закордонного українця на території України.

Проблематика порядку в'їзду та перебування закордонного українця на території України є актуальною, а окремі її аспекти були предметом дослідження багатьох сучасних науковців, зокрема: М. Алмаші, Ю. Бисаги, Л. Лабенської, Г. Москаля, А. Попка.

Виклад основного матеріалу дослідження. Україна, як держава, що має багатомільйонну діаспору, зацікавлена у підтримці контактів зі своїми співвітчизниками, які перебувають за її межами і не є її громадянами. Це сприяє як зміцненню зв'язків закордонних українців зі своєю історичною батьківщиною, задоволенню їхніх національно-культурних, освітніх, мовних та інформаційних потреб, так і налагодженню дружніх відносин з країною перебування української діаспори, створенню і зміцненню в очах світової громадськості позитивного іміджу нашої держави. Крім того, внаслідок різних обставин, не останньою з яких є демографічна криза, більшість держав послідовно проводять політику натуралізації і повернення на історичну батьківщину своїх співвітчизників, які не є її громадянами [1].

Сучасні тенденції глобального розвитку суспільства сприяють прискоренню соціально-культурної інтеграції закордонних українців у країнах їх проживання. Представники другого і

третього покоління закордонних українців втрачають свою етнічну та національну ідентичність і зв'язки з Україною, зменшується чисельність та знижується активність громадських організацій закордонних українців зазначених поколінь, зужується сфера використання української мови. Водночас виклики сьогодення, які стоять перед Україною, зокрема зовнішня агресія проти України, сприяли консолідації громадських організацій закордонних українців та значній активізації їх громадської діяльності, спрямованої на захист історичної Батьківщини та відновлення територіальної цілісності України [2].

Чинним законодавством України, зокрема Конституцією України [3] та Законом України «Про закордонних українців» [4] від 4 березня 2004 року закріплено основи правового статусу закордонних українців.

Нижче розглянемо порядок в'їзду та перебування закордонного українця на території України.

Відповідно до ст. 8 Закону України «Про закордонних українців» від 4 березня 2004 року в'їзд в Україну та виїзд з України закордонних українців здійснюються відповідно до Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» [5]. При цьому закордонні українці – громадяни держав, з якими Україна має візовий режим, мають право на безкоштовне оформлення багаторазової візи для відвідання України без надання відповідного запрошення терміном дії на 5 років на підставі посвідчення закордонного українця. Закордонний українець може іммігрувати в Україну для постійного проживання за умови отримання в установленому законом порядку дозволу на імміграцію для постійного проживання поза межами квот на імміграцію. Положення цієї статті поширюються також на подружжя закордонного українця та його дітей у разі їх спільного в'їзду та перебування на території України.

Порядок в'їзду та перебування закордонного українця на території України здійснюються також згідно з:

– Порядком підтвердження достатнього фінансового забезпечення іноземців та осіб без громадянства для в'їзду в Україну, перебування на території України, транзитного проїзду через територію України і виїзду за її межі та визначення розміру такого забезпечення, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 4 грудня 2013 року № 884 [6];

– Порядком продовження строку перебування та продовження або скорочення строку тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства на території України, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 15 лютого 2012 року № 150 [7];

- Порядком оформлення, виготовлення і видачі посвідки на постійне проживання та посвідки на тимчасове проживання, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 28 березня 2012 року № 251 [8].

Іноземці, в тому числі і закордонні українці, в'їжджають (виїжджають) в Україну через пункти пропуску на державному кордоні за національним паспортом і у разі наявності візи, якщо інший порядок в'їзду не встановлено законодавством або міжнародними договорами України.

Порядок оформлення віз регулюється Правилами оформлення віз для в'їзду в Україну і транзитного проїзду через її територію, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України №118 від 01.03.2017 р., Інструкцією про порядок оформлення іноземцям та особам без громадянства віз для в'їзду в Україну та проїзду через її територію, затвердженою наказом МЗС №196 від 26.07.2011 р. [9].

Дипломатичними представництвами та консульськими установами України за кордоном оформлюються всі категорії віз, передбачених законодавством.

Паспортний документ подається іноземцем та особою без громадянства для реєстрації у пункті пропуску через державний кордон посадовій особі Державної прикордонної служби. Реєстрація проводиться на термін не більш як 90 днів протягом 180 днів.

Строк перебування іноземців та осіб без громадянства на території України, паспортні документи або документи, що підтверджують особу без громадянства, яких зареєстровано посадовою особою Державної прикордонної служби, продовжується територіальними органами або підрозділами Державної міграційної служби у порядку, передбаченому Постановою Кабінету Міністрів України від 15 лютого 2012 року № 150 «Про затвердження Порядку продовження строку перебування та продовження або скорочення строку тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства на території України».

Оформлення іноземцям та особам без громадянства посвідок на тимчасове або постійне проживання здійснюється територіальними органами або підрозділами Державної міграційної служби у порядку, передбаченому Постановою Кабінету Міністрів України від 28 березня 2012 року № 251 «Про затвердження Порядку оформлення, виготовлення і видачі посвідки на постійне проживання та посвідки на тимчасове проживання і технічного опису їх бланків та внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 26 грудня 2002 р. № 1983».

Іноземець або особа без громадянства у разі втрати на території України паспортного документа іноземця або документа, що посвідчує особу без громадянства, повинні про це негайно письмово повідомити територіальний орган або підрозділ Державної міграційної служби, який зобов'язаний видати довідку та надіслати відповідне повідомлення до Адміністрації Державної прикордонної служби. У такому разі питання про продовження строку перебування іноземця та особи без громадянства на території України чи їх виїзду з України вирішується після отримання ними в дипломатичному представництві чи консульській установі країни громадянської належності або походження чи попереднього постійного проживання паспортного документа іноземця або документа, що посвідчує особу без громадянства, на підставі особистої заяви, копії довідки, виданої територіальним органом або підрозділом Державної міграційної служби, про втрату такого документа та довідки, виданої Адміністрацією Державної прикордонної служби, про

перетинання державного кордону (в разі, коли строк перебування під час останнього в'їзду не продовжувався).

Транзитний проїзд іноземців через територію України дозволяється за наявності у них транзитної візи типу «В», візи країни прямування, проїзних квитків або інших документів, що підтверджують транзитний характер поїздки [10].

У ст. 4. Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» зазначено підстави для перебування іноземців та осіб без громадянства на території України.

Іноземці та особи без громадянства можуть відповідно до Закону України «Про імміграцію» [11] іммігрувати в Україну на постійне проживання.

Згідно п.5 ч.3 ст. 4 Закону України «Про імміграцію» дозвіл на імміграцію поза квотою імміграції надається закордонним українцям, подружжям закордонних українців, їх дітям у разі їх спільного в'їзду та перебування на території України.

Іноземці та особи без громадянства, яких визнано біженцями в Україні або яким надано притулок в Україні, вважаються такими, які постійно проживають на території України з моменту визнання біженцем в Україні або надання притулку в Україні. Постійне проживання на території України біженців підтверджується посвідченням біженця.

Іноземці та особи без громадянства, яких визнано особами, що потребують додаткового захисту, або яким надано тимчасовий захист в Україні, вважаються такими, які на законних підставах тимчасово проживають на території України на період дії обставин, за наявності яких додатковий чи тимчасовий захист було надано. Тимчасове проживання на території України таких іноземців та осіб без громадянства підтверджується посвідченням особи, яка потребує додаткового захисту в Україні, або посвідченням особи, якій надано тимчасовий захист в Україні.

Іноземці та особи без громадянства, які відповідно до закону прибули в Україну для працевлаштування та отримали посвідку на тимчасове проживання, вважаються такими, які на законних підставах перебувають на території України на період роботи в Україні.

Іноземці та особи без громадянства, які прибули в Україну для участі у реалізації проектів міжнародної технічної допомоги, зареєстрованих у встановленому порядку, та отримали посвідку на тимчасове проживання, вважаються такими, які на законних підставах перебувають на території України на період роботи в Україні.

Іноземці та особи без громадянства, які прибули в Україну з метою проповідання релігійних віровчень, виконання релігійних обрядів чи іншої канонічної діяльності за запрошенням релігійних організацій та погодженням з державним органом, який здійснив реєстрацію відповідної релігійної організації, та отримали посвідку на тимчасове проживання, вважаються такими, які на законних підставах перебувають на території України на період діяльності в Україні.

Іноземці та особи без громадянства, які прибули в Україну для участі у діяльності філій, відділень, представництв та інших структурних осередків громадських (неурядових) організацій іноземних держав, зареєстрованих у встановленому порядку, та отримали посвідку на тимчасове проживання, вважаються такими, які на законних підставах перебувають на території України на період діяльності в Україні.

Іноземці та особи без громадянства, які прибули в Україну для роботи у представництвах іноземних суб'єктів господарювання в Україні, зареєстрованих у встановленому порядку, та

отримали посвідку на тимчасове проживання, вважаються такими, які на законних підставах перебувають на території України на період роботи в Україні.

Іноземці та особи без громадянства, які прибули в Україну для роботи у філіях або представництвах іноземних банків, зареєстрованих у встановленому порядку, та отримали посвідку на тимчасове проживання, вважаються такими, які на законних підставах перебувають на території України на період роботи в Україні.

Іноземці та особи без громадянства, які прибули в Україну для провадження культурної, наукової, освітньої діяльності на підставах і в порядку, встановлених міжнародними договорами України або спеціальними програмами, а також іноземці та особи без громадянства, які прибули в Україну з метою участі в міжнародних та регіональних волонтерських програмах чи участі в діяльності організацій та установ, що залучають до своєї діяльності волонтерів відповідно до Закону України «Про волонтерську діяльність», інформація про які розміщена на офіційному веб-сайті центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері волонтерської діяльності, отримали посвідку на тимчасове проживання та здійснюють волонтерську діяльність на базі зазначених організацій та установ, вважаються такими, які на законних підставах перебувають на території України на період провадження такої діяльності.

Іноземці та особи без громадянства, які прибули в Україну для роботи кореспондентом або представником іноземних засобів масової інформації та отримали посвідку на тимчасове проживання, вважаються такими, які на законних підставах перебувають на території України на період роботи в Україні.

Іноземці та особи без громадянства, які є засновниками та/або учасниками, та/або бенефіціарними власниками (контролерами) юридичної особи, зареєстрованої в Україні, та прибули в Україну з метою контролю за діяльністю таких юридичних осіб і отримали посвідку на тимчасове проживання, вважаються такими, які на законних підставах перебувають на території України на період дії посвідки. Підставою для видачі посвідки на тимчасове проживання у даному випадку, є наступне:

1) іноземець та особа без громадянства є засновником та/або учасником, та/або бенефіціарним власником (контролером) юридичної особи, дані про яку внесені до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань;

2) розмір частки власності іноземця або особи без громадянства, або іноземної юридичної особи, бенефіціаром (контролером) якої він є, у статутному капіталі української юридичної особи становить не менше 100 тисяч євро за офіційним валютним курсом, встановленим Національним банком України на дату внесення іноземної інвестиції.

Іноземці та особи без громадянства, які прибули в Україну з метою навчання та отримали посвідку на тимчасове проживання, вважаються такими, які на законних підставах перебувають на території України на період навчання.

Іноземці та особи без громадянства, які прибули в Україну з метою возз'єднання сім'ї з особами, які є громадянами України, або під час перебування на законних підставах на території України, уклали шлюб з громадянами України та отримали посвідку на тимчасове проживання, вважаються такими, які на законних підставах перебувають на території України на період до отримання дозволу на імміграцію.

Іноземці та особи без громадянства, які прибули в Україну з метою возз'єднання сім'ї, та отримали посвідку на тимчасове

проживання, вважаються такими, які на законних підставах перебувають на території України згідно чинного законодавства України.

Іноземці та особи без громадянства, які в'їхали в Україну на інших законних підставах, вважаються такими, які тимчасово перебувають на території України на законних підставах на період наданого візою дозволу на в'їзд або на період, встановлений законодавством чи міжнародним договором України.

Іноземці та особи без громадянства, які до прийняття рішення про припинення громадянства України постійно проживали на території України і після прийняття рішення про припинення громадянства України залишилися постійно проживати на її території, вважаються такими, які постійно проживають в Україні.

Особі, звільнені з пунктів тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні, на підставі рішення суду про скасування рішення про їх затримання або примусово видворення за межі України, або яких до завершення граничного строку перебування у таких пунктах не було примусово видворено за межі України з причин відсутності проїзного документа, транспортного сполучення з країною їхнього походження або з інших причин, незалежних від таких осіб, визнаються такими, які на законних підставах тимчасово перебувають в Україні на період дії обставин, що унеможливають їх примусове видворення за межі України.

Іноземці та особи без громадянства, які в установленому порядку уклали контракт про проходження військової служби у Збройних Силах України, вважаються такими, які на законних підставах тимчасово проживають на території України на період дії контракту про проходження військової служби у Збройних Силах України. Тимчасове проживання на території України таких іноземців та осіб без громадянства підтверджується військовим квитком рядового, сержантського і старшинського складу. Чимало закордонних українців повернулися на історичну Батьківщину з моменту початку АТО з метою боронити територіальну цілісність материнської держави, окремі з них, на жаль, були поранені, а деякі загинули. Зокрема, у 2016 році двоє професійних американських військових вступили до лав Збройних сил України. Вони та ще декілька їхніх грузинських побратимів стали першими іноземцями, котрі отримали військові квитки. Американці кажуть, що за ситуацією в Україні стежили ще з часів Майдану. Приїхали, бо впевнені – на українському боці правда. Обидвоє мають серйозний військовий досвід. Вони відслужили в США за контрактом, воювали в Іраку та Афганістані. Нині – опановують зброю, яку отримали у нашому війську. Про військову кар'єру та офіцерське звання американці не думають. «Я не можу стати офіцером і зберегти подвійне громадянство. Отже, ні», – заявив один із них. Кажуть, стимули мають інші. «Це велика честь – служити народу України», – сказав другий американець [12].

Відповідно до ч.4 ст. 5 Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» для видачі посвідки на тимчасове проживання закордонним українцям дозвіл на застосування праці іноземців та осіб без громадянства не потрібен, замість такого дозволу закордонними українцями подається трудовий договір (контракт) та посвідчення закордонного українця.

Основними перспективами розвитку порядку в'їзду та перебування закордонного українця на території України є його подальша лібералізація щодо закордонних українців, а також подальше сприяння возз'єднанню сімей закордонних україн-

ців, в тому числі і із громадянами України, сприяння імміграції закордонних українців в Україні

Висновки. Отже, сучасні тенденції розбудови України як демократичної та правової держави, потреба збереження єдності української спільноти в сучасних умовах глобалізації та міграційних процесів, потреба розвитку та поширення української культури та мови у світовому масштабі, зумовили розробку правового статусу закордонних українців, важливим елементом якого є правове регулювання порядку в'їзду та перебування закордонного українця на території України.

Забезпечення належного порядку в'їзду та перебування закордонного українця на території України має важливе значення для практичного захисту та забезпечення реалізації прав закордонних українців. Доцільним є подальша лібералізація порядку в'їзду та перебування закордонного українця на території України, а також підвищення ефективності діяльності уповноважених органів публічної влади повернення на історичну Батьківщину закордонних українців, враховуючи сучасну демографічну кризу в Україні.

Існують перспективи подальших наукових досліджень у даному напрямку, зокрема, щодо: перспектив розвитку електронного врядування для закордонних українців за законодавством України; покращення співпраці органів публічної влади України та неурядових організацій закордонних українців; розвитку законодавства України з питань закордонних українців.

Отже, у даній статті охарактеризовано проблематику порядку в'їзду та перебування закордонного українця на території України.

Література:

1. Попок А.А. Проблеми унормування правового статусу закордонного українця / А.А. Попок [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://academy.gov.ua/ej/ej1/txts/ПОРОК.htm>
2. Концепція Державної програми співпраці із закордонними українцями на 2017-2020 роки: схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21 червня 2017 р. № 428-р // Офіційний вісник України. – 2017. – № 54. – Ст. 1634.
3. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради. – 1996. – № 30. – Ст. 131.
4. Про закордонних українців: Закон України від 4 березня 2004 року // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 25. – Ст. 343.
5. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22 вересня 2011 року // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 19-20. – Ст. 179.
6. Порядок підтвердження достатнього фінансового забезпечення іноземців та осіб без громадянства для в'їзду в Україну, перебування на території України, транзитного проїзду через територію України і виїзду за її межі та визначення розміру такого забезпечення: затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 4 грудня 2013 року № 884 // Офіційний вісник України. – 2013. – № 97. – Ст. 3582.

7. Про затвердження Порядку продовження строку перебування та продовження або скорочення строку тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства на території України: Постанова Кабінету Міністрів України від 15 лютого 2012 року № 150 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 17. – Ст. 612.
8. Про затвердження Порядку оформлення, виготовлення і видачі посвідки на постійне проживання та посвідки на тимчасове проживання і технічного опису їх бланків та внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 26 грудня 2002 р. № 1983: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 березня 2012 року № 251 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 24. – Ст. 912.
9. Інструкція про порядок оформлення іноземцям та особам без громадянства віз для в'їзду в Україну та проїзду через її територію: затверджена Наказом МЗС № 196 від 26 липня 2011 р. // Офіційний вісник. – 2011. – № 65. – Ст. 2545.
10. Правила в'їзду та перебування в Україні для громадян іноземних держав [Текст] [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://mfa.gov.ua/ua/consular-affairs/entering-ukraine/visa-requirements-for-foreigners>
11. Про імміграцію: Закон України від 07 червня 2001 року // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 41. – Ст. 197.
12. Іноземці вперше офіційно поступили на службу в українську армію [Текст] [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://tsn.ua/ato/amerikanci-ta-gruzini-mobilizuvavlisya-do-zsu-zaradiuchasti-v-ato-622980.html>

Нечипорук К. А. Порядок в'їзду та перебування закордонного українця на території України

Анотація. Доклад посвящен проблематике порядка в'їзду та перебування зарубіжного українця на території України. Проанализирован порядок в'їзду та перебування зарубіжного українця на території України. Определены основные перспективы развития порядка в'їзду та перебування зарубіжного українця на території України.

Ключевые слова: права человека, зарубіжні українці, правовий статус зарубіжних українців, удостоверение зарубіжного українця, порядок в'їзду та перебування зарубіжного українця на території України.

Nechyporuk K. The procedure for entry and stay of a Foreign Ukrainian on the territory of Ukraine

Summary. The report is devoted to the problems of the procedure for entry and stay of a Foreign Ukrainian on the territory of Ukraine. The procedure of entry and stay of a foreign Ukrainian on the territory of Ukraine is analysed. The main prospects for the development of the procedure for the entry and stay of a foreign Ukrainian on the territory of Ukraine are determined.

Key words: human rights, Foreign Ukrainians, legal status of Foreign Ukrainians, certificate of a Foreign Ukrainian, procedure for entry and stay of a Foreign Ukrainian on the territory of Ukraine.

АДМІНІСТРАТИВНЕ, ФІНАНСОВЕ,
ПОДАТКОВЕ ПРАВО
